

**«ΤΗΝ ΔΙΑΚΟΝΙΑΝ ΣΟΥ  
ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΟΝ»**

**Ομιλία της Α. Μ. του Αρχιεπισκόπου Κύπρου κ. κ. Χρυσοστόμου  
στην κληρικολαϊκή συνέλευση για τα 40χρονα της Αρχιερατείας του.**

**Λευκωσία, 25 Φεβρουαρίου 2018**

Γεμάτη από συγκινήσεις η σημερινή μέρα. Ποικίλα τα συναισθήματα που πλημμυρίζουν την ψυχή μου. Σε πολλαπλές διαδρομές οδεύει η σκέψη μου. Σε διάφορα επίπεδα κινείται ο λογισμός μου.

Πριν αναφερθώ στα όσα από τα οράματά μου μπόρεσα να πραγματοποιήσω κατά τα σαράντα χρόνια της αρχιερατικής πορείας μου μέσα στην Εκκλησία, θεωρώ επιτακτική ανάγκη να ευχαριστήσω Εκείνον **«οὗ ἐν τῇ χειρὶ τὰ πάντα»**. **«Τί γὰρ βροτοῖς ἄνευ αὐτοῦ τελεῖται;»**, θα ομολογούσα κι εγώ, παραφράζοντας τον αρχαίο τραγωδό.

Από τα μύχια της ψυχής μου αναφωνώ: **Ευλογητός ο Θεός «ὁ ἐγείρων ἀπὸ γῆς πτωχὸν καὶ ἀπὸ κοπρίας ἀνυψῶν πένητα, τοῦ καθίσει αὐτὸν μετὰ ἀρχόντων, μετὰ ἀρχόντων λαοῦ αὐτοῦ» (Ψαλ. 112, 7-8)**. Ὄντως «πτωχὸς καὶ πένης», ἄσημος ἐξ ἀσήμων, ἀξιώθηκα ἀπὸ Αὐτόν, «ἐκ νεότητός μου», «βόσκειν τὰ ἄρνια καὶ ποιμαίνειν τὰ πρόβατά Του», καταστάς ἐπίσκοπος καὶ πνευματικὸς ἡγέτης τῆς πρώτης Μητροπόλεως τῆς Κυπριακῆς Εκκλησίας, πρὶν ἀπὸ 40 ἀκριβῶς χρόνια.

Εκείνος «ἠυδόκησεν» «αἱ ἡμέραι τῶν ἐτῶν μου» να φθάσουν και να υπερβούν το βιολογικό όριο του ψαλμωδού (Ψαλμ. 89, 10). Εκείνος, μέσα στην άπειρή του συγκατάβαση παρέτεινε και τα έτη της ζωής μου· και με ετίμησε υπέρ αξίαν, με την ανάθεση, προ ενδεκαετίας και πλέον, της διακυβέρνησης του περικλεούς αρχιεπισκοπικού θρόνου.

«Βαστάσας τὸν καύσωνα τῆς ἡμέρας», κεκοπιακῶς ἐκ τῆς τεσσαρακονταετοῦς τραχείας οδοιπορίας, φέροντας ἐπὶ τοῦ σώματος τα

στίγματα του πανδαμάτορος χρόνου, με καθημαγμένο τον χιτώνα εκ των νυγμάτων, των παγίδων και των τριβόλων της μακράς οδού, αναπολώ κριτικά σήμερα και αξιολογώ, όσο μπορώ πιο αντικειμενικά, την παρελθούσα τεσσαρακονταετία.

Κατανοούσα πλήρως το μέγεθος της ευθύνης που, πριν σαράντα χρόνια, σαν σήμερα, ανελάμβανα. Ήξερα καλά ότι «παντί ᾧ ἐδόθη πολύ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ, καὶ ᾧ παρέθεντο πολύ, περισσότερον αἰτήσουσιν αὐτόν» (Λουκ. 12, 48). Από την άλλη άκουα και τον ομώνυμό μου πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως: «Ἐπ' ἀξιώματος ἐγένου μεγάλου καὶ ἀρχῆς ἐπελάβου ποτὲ ἐκκλησιαστικῆς; Μὴ μέγα φρόνει· οὐ σὺ τὴν δόξαν ἐκτήσω ἀλλ' ὁ Θεὸς σὲ ἐνέδυσσε... Μὴ φυσῶ, μηδὲ ἀλαζονεύου... ἀλλὰ πένητα σαυτὸν εἶναι νόμιζε καὶ ἄδοξον· (MPG 61,85). Γι'αυτό και κατέστρωσα αμέσως πρόγραμμα δράσης και επέλεξα τον αθόρυβο και άνευ κομπασμών τρόπο εφαρμογής του.

Δεν θα 'θελα να ήμουν ποτέ διακοσμητικό στοιχείο, «χρήσιμο» στις δοξολογίες και στις παρελάσεις, ούτε και να καταντήσω απλός χωροφύλακας της ηθικής. Ούτε και να ήμουν ουραγός επιθυμούσα, έστω κι αν οι καιροί ήταν εξαιρετικά δύσκολοι, μέσα στα χαλάσματα της εισβολής, αμέσως μετά τον θάνατο του Εθνάρχη Μακαρίου, αλλά και ύστερα, όταν με το έλεος του Θεού, ανέβαινα κι εγώ στον θρόνο που εκλείσε εκείνος.

Είχα την αίσθηση, σε όποια εκκλησιαστική θέση κι αν βρέθηκα, ότι κουβαλούσα στους ώμους μου όλη την κληρονομιά των προκατόχων μου και ότι είχα χρέος να την συντηρήσω αμόλυνη και να την αξιοποιήσω περαιτέρω. Γι' αυτό κι αγωνιούσα στη σκέψη μήπως φύγω από τον κόσμο τούτο χωρίς να αφήσω άλλα ίχνη στο πέρασμά μου, παρά μόνο την ανάμνηση ενός κληρικού που ξεκίνησε με όραμα να αλλάξει καταστάσεις αλλά απέτυχε.

Η όλη τριβή μου μέσα στον λαό, από τη θέση του ηγουμένου της Μονής του Αγίου Νεοφύτου, με είχε πείσει ότι ο κόσμος δεν χρειαζόταν ηθική αλλά ήθος. Είχε ανάγκη μιας υποδειγματικής στάσης ζωής και μιας σωστής νοοτροπίας, ενός πολιτισμού, και όχι νόμων και κανόνων ζωής. **Η Ορθοδοξία για τον λαό μας δεν ήταν μόνο μια παράδοση. Ήταν κι ένα χρέος.** Δεν ήταν ο άγνωστος Χ στο εκάστοτε πιεστικό πρόβλημα της κοινωνίας. Ήταν τα δεδομένα για την άμεση λύση κάθε προβλήματος, τα οποία έπρεπε να

επεξεργαστώ και να αξιοποιήσω. Έτσι αντιλαμβανόμουν το καθήκον και την αποστολή που αναλάμβανα.

Υψηλό το κάλεσμα και η αποστολή υψηλότερη. Η πορεία δύσκολη και πολλάκις μονήρης. Είχα όμως πάντοτε την αίσθηση ότι είχα συμπαραστάτη τον Θεό. **Πίστευα πως αν δεν θα συμπορευόταν μαζί μου, γνωρίζοντας τις αδυναμίες μου, δεν θα μου ανέθετε τέτοιο έργο.**

Αναφερόμενος στο έργο της τεσσαρακονταετίας «φείδομαι μή τις εἰς ἐμὲ λογίσηται ὑπὲρ ὃ βλέπει με ἢ ἀκούει τι ἐξ ἐμοῦ » (Β΄ Κορ. 12,6). Αλλά είναι ανάγκη να **«πληροφορήσω τὴν διακονίαν μου»** (Πρβλ. Β΄ Τιμ.4,5) και να δώσω **«ἀπολογίαν τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσι»** (Πρβλ. Α΄ Κορ. 9,3). Το αισθάνομαι και ως προσωπική ανάγκη.

Δεν θα αναφερθῶ στα καθημερινά προβλήματα του ποιμνίου: τα μυστήρια δια των οποίων αγιάζεται ο λαός, το κτίσιμο ναών, όπως και του καθεδρικού ναού, που ξεκινήσαμε με τη βοήθεια του Θεού, τη μέριμνα για πάσχοντες και ενδεείς. Ούτε και στην ειρήνευση των διεστώτων, την οποία προσπάθησα και επέφερα μετά την εκλογή μου, στον Αρχιεπισκοπικό Θρόνο. Είναι αυτονόητη η ενασχόληση κάθε επισκόπου με αυτά. Θα αναφερθῶ σε ἕξι άλλους κύριους τομείς του έργου μου:

Α΄. Το 1978, τη χρονιά της εκλογής και εγκαθίδρυσής μου ως Μητροπολίτου Πάφου, βρέθηκα, αντιπροσωπεύοντας την Εκκλησία της Κύπρου, σε Πανορθόδοξη Διάσκεψη στη Γενεύη. Ανάμεσα σε κορυφαίους Ιεράρχες, όπως ήταν ο Χαλκηδόνος Μελίτων, ο Καρθαγένης Παρθένιος και άλλοι, επιβεβαίωσα εκείνο το οποίο και πριν ε γνώριζα πολύ καλά· **ότι η σπουδαιότητα και το μέγεθος μιας Εκκλησίας δεν εξαρτώνται ούτε από τη γεωγραφική της θέση ούτε από τον αριθμό των πιστών της, αλλά από το νέφος των μαρτύρων και των αγίων της, από το μέγεθος της μαρτυρίας της, από την ποιότητα των θεσμών και του διακονήματός της.** Από όλες τις άλλες Εκκλησίες εμαρτυρείτο και η αποστολικότητα της Εκκλησίας μας, και το νέφος των μαρτύρων και αγίων της, καθώς και η μαρτυρία της στον Χριστιανικό κόσμο, αφού ήταν παρούσα σ΄ όλες τις Οικουμενικές Συνόδους.

Εκείνο που της έλειπε, για να μη μειονεκτεί σε τίποτα απέναντι στις άλλες Εκκλησίες, ήταν η πλήρης Σύνοδος. Από τον 12<sup>ο</sup> αιώνα, οπότε οι Λατίνοι είχαν εξαρθρώσει τη διοικητική οργάνωσή της και περιόρισαν σε τέσσερις τις

επισκοπές της, είχε εκλείψει το ορατό σημείο της αυτοκεφαλίας της. Για απόκτηση της αρμόζουσας σ' αυτή θέσης ανάμεσα στις άλλες Εκκλησίες, των οποίων η εκτίμηση προς αυτήν ήταν δεδομένη, θα 'πρεπε να αποκτήσει πλήρη Σύνοδο· Σύνοδο δηλαδή αποτελούμενη από περισσότερους των δεκατριών επισκόπους. Η επιδίωξη αυτή έγινε από τότε η μόνιμη στόχευσή μου. Εξάλλου, λόγω της έλλειψης πλήρους Συνόδου, κατά καιρούς η Εκκλησία της Κύπρου ήταν αναγκασμένη να απευθύνεται στις πλησιόχωρες Εκκλησίες, ζητώντας τη βοήθειά τους για λύση εσωτερικών της προβλημάτων.

Ο Καταστατικός μας Χάρτης επέτρεπε την απόκτηση Συνόδου Αυτοκεφάλου Εκκλησίας με την εκλογή Χωρεπισκόπων σε κάθε Μητρόπολη. Παρά τις συνεχείς προσπάθειές μου, αυτό δεν έγινε από τους άλλους Συνοδικούς αποδεκτό. Γι' αυτό και στο τέλος προχώρησα μόνος, δημιουργώντας στα όρια της Μητρόπολης Πάφου τη Χωρεπισκοπή Αρσινόης και προβάλλοντας ως Χωρεπίσκοπο Αρσινόης τον κατοπινό διάδοχό μου στη Μητρόπολη Πάφου, κ. Γεώργιο. Όταν αργότερα, με τη Χάρη του Θεού, ανήλθα στον Αρχιεπισκοπικό Θρόνο, πραγματοποίησα, με τη βοήθεια των αδελφών Συνοδικών, αυτό το όραμά μου. Στα όρια της Αρχιεπισκοπής δημιουργήθηκαν οι Μητροπόλεις Κωνσταντίας και Ταμασού και η επισκοπή Καρπασίας. Από κοινότητες της Αρχιεπισκοπής και της Μητροπόλεως Κιτίου δημιουργήθηκε η Μητρόπολη Τριμυθούντος. Από κοινότητες της Μητρόπολης Μόρφου συνεστήθη η Μητρόπολη Κύκκου και Τηλλυρίας, και στα όρια της Μητρόπολης Λεμεσού συνεστήθη η επισκοπή Αμαθούντος. Έτσι, με τον τρόπο αυτό, δεν θα υπάρχει μόνον καλύτερη διαποίμανση του λαού, αλλά και θα επιλύονται, χωρίς την ανάγκη μετάκλησης έξωθεν επισκόπων, όλα τα προβλήματα της Αυτοκεφάλου μας Εκκλησίας.

**Θεωρώ ότι η δημιουργία Συνόδου Αυτοκεφάλου Εκκλησίας συνιστά την υλοποίηση του μεγαλύτερου οράματός μου.**

Β'. Πιεστικό για μένα ήταν πάντοτε και το πρόβλημα της μισθοδοσίας του Κλήρου. Ποιμαίνοντας για χρόνια μian πτωχή επαρχία, είχα ως καθημερινό πρόβλημά μου την εξασφάλιση των μισθών των Κληρικών. Το μικρό σε πληθυσμό μέγεθος των κοινοτήτων της Πάφου είχε ως συνέπεια την αδυναμία κάλυψης, εκ μέρους τους, του μισθού των ιερέων τους. Προσπάθειές μου για δημιουργία ενός κοινού ταμείου μισθοδοσίας του Κλήρου, για όλη την Εκκλησία της Κύπρου, δεν εύρισκαν ανταπόκριση από

αυτούς που δεν αντιμετώπιζαν πρόβλημα. Γι' αυτό, μετά την εγκατάστασή μου στον Αρχιεπισκοπικό Θρόνο, θεώρησα χρέος μου, έστω κι αν η Αρχιεπισκοπή δεν αντιμετώπιζε τέτοιο πρόβλημα, να ανταποκριθώ στις ανάγκες των πτωχών Μητροπόλεων, ιδρύοντας τον Ενιαίο Φορέα Μισθοδοσίας Εφημεριακού Κλήρου, παρέχοντας μάλιστα και μια σημαντική αύξηση στον μηνιαίο μισθό των Κληρικών. Τον Φορέα ενίσχυσα με περιουσία της Αρχιεπισκοπής, ώστε να καταστεί ανεξάρτητος οικονομικά και να μπορέσει να συνεχίσει το έργο του και μετά από μένα. Κάθε κοινότητα συνεισφέρει κατά τις δυνατότητές της στον Φορέα, ενώ το υπόλοιπο του μισθού τού Ιερέα τους καλύπτεται από αυτόν.

Θεωρώ την ίδρυση του Ενιαίου Φορέα Μισθοδοσίας Ενοριακού Κλήρου μεγάλη τομή στα εκκλησιαστικά μας πράγματα που ήταν επιβεβλημένη να γίνει.

Γ'. Από της αναλήψεως των αρχιερατικών καθηκόντων μου, με απασχολούσε τόσο το μορφωτικό επίπεδο όσο και το ήθος των κληρικών μας. **Όσο η στάθμη μόρφωσης του λαού ανέβαινε θα έπρεπε να ανεβαίνει και το μορφωτικό επίπεδο των κληρικών.** Κι όσο τα ήθη χαλάρωναν θα έπρεπε περισσότερο οι κληρικοί να 'ναι παράδειγμα προς μίμηση. Η Ιερατική Σχολή «Απόστολος Βαρνάβας» πρόσφερε πολλά στην Εκκλησία της Κύπρου. Δεν παρείχε όμως Θεολογική μόρφωση· δεν ήταν Πανεπιστημιακού επιπέδου Σχολή. Για τις ανάγκες των πόλεων και των μεγάλων αγροτικών κέντρων θα έπρεπε να έχουμε θεολόγους Ιερείς. Οι Θεολογικές Σχολές στην Ελλάδα πρόσφεραν μόρφωση, όχι όμως και το απαιτούμενο εκκλησιαστικό ήθος. Τα τελευταία χρόνια, μάλιστα, και τα επίπεδα μόρφωσης των Σχολών αυτών έχουν πέσει, λόγω του ισχύοντος συστήματος εισαγωγικών εξετάσεων. Η Θεολογία θεωρείται, κατά κανόνα, η τελευταία επιλογή των υποψηφίων. Εισάγονται εκεί αδύνατοι φοιτητές και έτσι τα επίπεδα διδασκαλίας αναγκαστικά υποβιβάζονται. Εξάλλου, στις Πανεπιστημιακές αυτές Σχολές δεν είναι δυνατόν να προσφέρεται η Κυπριακή Εκκλησιαστική μας παράδοση. Αυτά όλα με ώθησαν στην πραγμάτωση και ενός άλλου στόχου μου: στην ίδρυση Θεολογικής Σχολής της Εκκλησίας της Κύπρου. Εκτός των ως άνω επιδιώξεων, **η Σχολή θα γίνει Κέντρο Θεολογικών ζυμώσεων και συζητήσεων που θα αναδεικνύουν το ήθος και την προσφορά της Εκκλησίας του Αποστόλου Βαρνάβα στον Χριστιανικό κόσμο.** Κι ακόμα, στους δύσκολους

καιρούς που περνούμε, η Σχολή δεν θα είναι μόνο κέντρο θεολογίας, επιστήμης και ήθους. **Θα είναι προσανατολισμένη και προς το όραμα απελευθέρωσης του τόπου μας.**

Ήδη το προσεχές έτος η Σχολή μας, αφιερωμένη στην Πανσωστική Αγία Τριάδα, θα δώσει, Θεού θέλοντος, τους πρώτους αποφοίτους της.

Δ'. Θα ήθελα να αναφερθώ και σε έναν άλλο τομέα της μέριμνάς μου, ο οποίος, ίσως, να μην έχει γίνει αντιληπτός από πολλούς, και που ήταν η κύρια αιτία της ένταξής μου στον Κλήρο. Αναφέρομαι στον Μοναχισμό. Είναι, νομίζω, γνωστές σε όλους οι περιπέτειες της παιδικής μου ηλικίας. Ο πατέρας μου σκοτώθηκε σε εργατικό ατύχημα στην Ιερά Μονή Αγίου Νεοφύτου όταν εγώ ήμουν 10 χρονών. Οι μοναχοί θεώρησαν τότε χρέος τους να μορφώσουν ένα από τα παιδιά του θανόντος κι έτσι είχα σταλεί στο Γυμνάσιο, μένοντας στη Μονή ως δόκιμος. Έζησα από κοντά και το ύψος της μοναχικής πολιτείας, αλλά και τα μειονεκτήματα πολλών μοναχών. Κι όταν τέλειωσα το Γυμνάσιο και ήμουν ελεύθερος είτε να φύγω στον κόσμο είτε να παραμείνω ως μοναχός, εκείνο που συνέτεινε καθοριστικά στην επιλογή μου ήταν η επιθυμία μου να μείνω και να παλέψω για διόρθωση των κακώς εχόντων, έχοντας πλήρη επίγνωση των δυσκολιών που θα συναντούσα.

**Ο υγιής μοναχισμός είναι η δόξα της Εκκλησίας, ενώ ο αρρωστημένος μοναχισμός είναι πραγματική πληγή της Εκκλησίας.** Υπάρχουν πάντοτε αυθεντικοί μοναχοί, που στόχον έχουν τη νίκη κατά των παθών. Αυτοί έχουν συναίσθηση της αναξιοτήτας και της αμαρτωλότητάς τους και ζητούν καθημερινά το έλεος του Θεού. Κάποιοι άλλοι έχουν περιθωριοποιήσει τον Θεό και επιδιώκουν τη δική τους προβολή στον κόσμο, μέσω των δήθεν επιτευγμάτων τους, θέλοντας να λατρεύονται αυτοί σαν Θεοί.

Πιστεύω ότι ο Επίσκοπος πρέπει να εποπτεύει και να παρακολουθεί όλες τις Μονές της επαρχίας του, - αυτό έκανα και εγώ - και να προσπαθεί να θεραπεύει τα κακώς έχοντα με διάκριση, με λόγο, μερικές φορές και με χειρουργικές πνευματικές επεμβάσεις. Η Ορθόδοξη Μονή πρέπει να είναι υπόδειγμα για τους πιστούς στα πάντα. Όχι μόνο ενάρτετο προσωπικού βίου των μοναχών, αλλά ακόμα και κοινωνικής ζωής, οικονομικής διαφάνειας και νομιμότητας, ελευθερίας και δικαιοσύνης. Από αυτή πρέπει να εκπορεύεται πνεύμα αγάπης, πνευματικής ελευθερίας, αποδέσμευσης από κάθε εξάρτηση.

Αρρωστημένη κατάσταση επικρατεί όταν σε μια Μονή επιβάλλεται ετσιθελισμός και εκφοβισμός, που αποτρέπει την ελεύθερη έκφραση, γιατί σε τέτοια περίπτωση λανθάνουν εκφοβισμοί, πιέσεις, συκοφαντίες, διαβολές και απειλές.

Αρρωστημένη είναι και η κατάσταση κατά την οποία μια Μονή προσπαθεί να ελέγχει την κοινωνία με πολιτικά και άλλα μέσα, καθώς και με την εκμετάλλευση του θρησκευτικού συναισθήματος του λαού. Ούτε στην Πάφο, ούτε στην Αρχιεπισκοπική περιφέρεια επέτρεψα να εκδηλωθούν τέτοια φαινόμενα που να αποπροσανατολίζουν τον λαό. **Πιστεύω στον υψηλό προορισμό και στο ήθος των μοναχών και όχι στον αριθμό τους, ή την ανάμειξή τους σε κοσμικά ή και ενοριακά θέματα.**

Ε'. Στόχος μου, τον οποίο έχω ήδη θέσει από φέτος σε εφαρμογή, ήταν και η δημιουργία σχολείων, κάθε βαθμίδας, που να λειτουργούν κάτω από την επίβλεψη της Εκκλησίας.

Η παιδεία, χωρίς αμφιβολία, αποτελεί τη βάση της προόδου και της ευημερίας κάθε λαού και προσδιορίζει το εθνικό του μέλλον. Για τον λαό μας που πέρασε μian πολυαίωνη δουλεία, **η ελληνική παιδεία αποτέλεσε το ανάχωμα για όλες τις πιέσεις και τις αφελληνιστικές προσπάθειες των διάφορων κατακτητών.**

Ως ο μόνος οργανωμένος θεσμικός φορέας η Εκκλησία ανέλαβε, στους μακρούς και ασέληνους αιώνες της δουλείας, και την ευθύνη της Παιδείας των υποδούλων. Τα, έστω και υποτυπώδη, στους αιώνες της Τουρκοκρατίας, σχολεία, ήταν έργα δικά της. Δάσκαλοι επίσης ήταν οι κληρικοί της. Μα και τα οργανωμένα, σε κατοπινό στάδιο σχολεία, όπως π.χ. το Παγκύπριο Γυμνάσιο, από την Εκκλησία ιδρύθηκαν και στις εθνικές και θρησκευτικές αξίες στηρίχτηκε το εκπαιδευτικό τους σύστημα.

Ούτε και σήμερα η Εκκλησία μπορεί να αδιαφορήσει για την προσφερόμενη παιδεία στον λαό μας. Από τη φύση της η Εκκλησία είναι προασπιστής των χριστιανικών και ελληνικών μας αξιών, που είναι ταυτόχρονα και πανανθρώπινες αξίες. Αυτές οι αξίες και η παιδεία που στηρίζεται σ' αυτές θα προστατεύσουν το λαό μας από την αφομοίωσή του από αριθμητικά πολυπληθέστερους και στρατιωτικά υπέρτερους λαούς. Μια τέτοια παιδεία θα τον θωρακίσει απέναντι στην Τουρκική κατοχή. **Κι έχουμε**

**ευθύνη να μη χάσουμε αυτά που με τόσους αγώνες διαφυλάξαμε στα προηγούμενα οκτακόσια χρόνια της σκλαβιάς: τη γλώσσα μας, τη θρησκεία μας, τις παραδόσεις μας.**

Στα δημόσια σχολεία, για διάφορους λόγους, όπως η κακώς νοούμενη «πολυπολιτισμικότητα» που θέλει να ισοπεδώσει τα πάντα, παραγνωρίζοντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ιδιαίτερες αξίες του λαού μας, ο υπέρμετρος ζήλος κάποιων επιτρόπων προστασίας ομάδων ή δικαιωμάτων τους, η πίεση από κάποια κόμματα με ξενόφερτες ιδεολογίες, παρατηρείται τάση για υποτίμηση τριών μαθημάτων: Των Θρησκευτικών, τα οποία παιδαγωγούν εις Χριστόν, της Ιστορίας η οποία συντηρεί την εθνική μνήμη και δρα αποτρεπτικά στην επανάληψη λαθών του παρελθόντος και της Γλώσσας, η οποία ενισχύει την εθνική αυτοσυνειδησία, αφού, όπως λέει και ο Ελύτης «όπου γλώσσα, πατρίς».

Γι' αυτό και ξεκινήσαμε από φέτος τη λειτουργία σχολείων υπό την άμεση ευθύνη και καθοδήγηση της Εκκλησίας, σύμφωνα, ασφαλώς, με τους νόμους και την έγκριση του Κράτους. Στα σχολεία αυτά θα ενισχύονται τα πιο πάνω μαθήματα, χωρίς να παραβλέπονται ή να υποτιμώνται και τα άλλα μαθήματα και η γενικότερη αγωγή των παιδιών. Από το τρέχον έτος λειτουργούμε νηπιαγωγεία. Θα προχωρήσουμε σταδιακά σε δημοτικά, σε γυμνάσια και σε λύκεια. **Στα σχολεία της Εκκλησίας θα παρέχεται αγωγή με κέντρο τον άνθρωπο και όχι τις απλές απαιτήσεις της αγοράς για εργατικά χέρια κάποιων ειδικοτήτων, και θα ενισχύεται η θρησκευτική και εθνική αυτοσυνειδησία μας.** Θεωρούσα και θεωρώ επιτακτική την ανάγκη ενασχόλησης της Εκκλησίας και σ' αυτό τον τομέα.

Στ'. Πλήρης Σύνοδος, όμως, Ταμείον Κλήρου, Θεολογική Σχολή, Κυπριακός Μοναχισμός και Σχολεία της Εκκλησίας και άλλα πολλά, δεν θα' χουν νόημα αν δεν έχουμε πατρίδα. **Κι η ματαίωση των στόχων της Τουρκίας για κατάληψη και εκτουρκισμό ολόκληρης της Κύπρου ήταν και θα παραμείνει το πρώτο χρεωστικό μέλημά μου.**

Η Κυπριακή Εκκλησία συμπορεύτηκε με το ποιμνιό της σ' όλες τις δυσκολίες του, στους μακρούς αιώνες της δουλείας και συνδέθηκε μαζί του με τρόπο αδιάσπαστο. Γι' αυτό κι ήταν πάντα ηγετικός ο ρόλος της στις εθνικές μας υποθέσεις. **Ο ηγετικός αυτός ρόλος της Εκκλησίας, για μας τους**



**Έλληνες, είναι παράδοση αιώνων που δεν μπορεί με κανένα τρόπο να εκριζωθεί γιατί είναι στοιχείο χαρακτηριστικό του εθνικού μας βίου.**

Στην Πάφο, ήμουν διάδοχος του Εθνομάρτυρα Χρυσάνθου που καρατομήθηκε μαζί με τους άλλους αρχιερείς την 9<sup>η</sup> Ιουλίου 1821. Στον αρχιεπισκοπικό θρόνο είμαι διάδοχος του Εθνομάρτυρα Κυπριανού, του Αρχιεπισκόπου Λεοντίου, του Μακαρίου του Γ'. Μπορώ να κωφεύσω στις παρακαταθήκες τους, να μη μιμηθώ το παράδειγμά τους;

**Όσο κι αν σήμερα έχουμε δική μας Κυβέρνηση, νόμιμα και δημοκρατικά εκλεγμένη, δεν μπορούμε ως Εκκλησία να μην ενδιαφερόμαστε για το εθνικό μας θέμα και την επιβίωση του Κυπριακού Ελληνισμού στην εσχατιά αυτή της Ανατολικής Μεσογείου. Η Εκκλησία θα συμπαραστέκεται στις προσπάθειες τής εκάστοτε εκλεγμένης Κυβέρνησης για δίκαιη λύση του προβλήματός μας, που δεν θα διαγράφει πατρίδες και δικαιώματα. Και θα συμβουλεύει, θα ελέγχει και θα επιτιμά, όταν παρατηρείται απόκλιση από την πορεία αυτή. Σ' αυτό αποσκοπούν οι συχνές δημόσιες παρεμβάσεις μου για το εθνικό μας θέμα. Η Εκκλησία, φορέας και προασπιστής των αξιών της δικαιοσύνης, της ελευθερίας και της δημοκρατίας, δεν μπορεί να συναινέσει με κανένα τρόπο και κάτω από οποιεσδήποτε συνθήκες, στην αποδοχή λύσης που να μην προνοεί σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των βασικών ελευθεριών για όλους τους νόμιμους κατοίκους της Κύπρου.**

Κάνοντας τον πιο πάνω απολογισμό, με αφορμή τη συμπλήρωση σήμερα τεσσαρακονταετούς επισκοπικής διακονίας, δεν διατείνομαι ότι έκανα κάτι σπουδαίο στην Εκκλησία, πολύ δε περισσότερο ότι η Εκκλησία οφείλει σε μένα. Εγώ οφείλω στην Εκκλησία. Όχι γιατί μου έδωσε κάποιο θεσμικό αξίωμα και με ανέδειξε, αλλά γιατί χάρη σ' αυτή μπόρεσα να σκεφτώ πέραν από τα πεζά και τα τετριμμένα, να δω κάτω από μια διαφορετική προοπτική τον κόσμο, να συνομιλήσω με το παρελθόν και τους ευκλείς προγόνους μας, να αναζητήσω την ουσία κάτω από τις λέξεις, την πραγματικότητα πίσω από την επιφάνεια και την εικόνα.

Εφόσον ο Θεός, «ὁ χρόνους μετρῶν τοῖς ζῶσι καὶ καιροὺς θανάτου ἰσῶν» με αξιώνει ακόμη να ζω, σκέφτομαι και για το μέλλον, την υποχρέωσή μας, ως αξιωματούχων της Εκκλησίας να υπηρετούμε τον άνθρωπο. Όλα δείχνουν ότι η πολυδιάστατη κρίση που μαστίζει τον σύγχρονο κόσμο θα

συνεχίσει να επιδεινώνεται και, κατά συνέπεια, **όλο και περισσότεροι άνθρωποι θα αναζητούν γύρω τους πηγή νοήματος ζωής.** Θα αναζητούν ελπίδα και στήριγμα στις θλίψεις και τους ταλανισμούς τους. Η ψυχή τού διψασμένου μεταφυσικά σύγχρονου ανθρώπου, σαν άλλη Σαμαρείτιδα, έρχεται προς εμάς, την Εκκλησία. Στο «δός μοι πιεῖν» της αγωνίας της πρέπει να ανταποκριθούμε πρόθυμα. Να ρίξουμε το άντλημα. Όσο αφορά σ'εμένα, υπόσχομαι πως, με τη βοήθεια του Θεού, θα προσπαθήσω «ᾠση μοι δύναμις» να ανταποκριθώ στο κάλεσμα των καιρών και στις απαιτήσεις που απορρέουν από την ευθυνοφόρο θέση μου. Στους στόχους μου, όπως ήδη εξήγγειλα, είναι η παροχή, προσεχώς, μεγάλου αριθμού υποτροφιών σε άπορους αποφοίτους Σχολών Μέσης Εκπαίδευσης για φοίτησή τους σε Πανεπιστημιακές Σχολές. Σύντομα θα ανακοινωθούν λεπτομέρειες για το θέμα αυτό.

Ευχαριστώ και πάλιν από τα βάθη τού Είναι μου τον Θεό που με αξίωσε να φτάσω στη σημερινή επέτειο. Ευχαριστώ θερμά και όλους εσάς, οι οποίοι με την παρουσία σας τιμάτε ένα σημαντικό σταθμό της ιερατικής σταδιοδρομίας μου.

**Είθε ο Θεός να κατευθύνει τα βήματα όλων κατά το άγιο θέλημά Του, οδηγώντας αυτά στη Βασιλεία Του, και αξιώνοντάς μας και της μεγάλης χαράς της απελευθέρωσης της πατρίδας μας.**